

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Tuzlanski kanton
OPĆINA GRADAČAC

H.K.Gradaševića 54, 76 250 Gradačac, telefon 035-817-322, fax. 035-818-716, e.mail: opc.grad@bih.net.ba, www.gradacac.ba

STRATEGIJA ZA MLADE
Općine Gradačac
sa Akcionim planom za 2008-2010. godinu

Gradačac, novembar 2007.

I UVOD

Općina Gradačac, jedna od 13 općina Tuzlanskog kantona, nalazi se na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine, na prelazu Trebave i Majevice u ravničarsku Posavinu. Površina općine iznosi 218 km² sa oko 44.000 stanovnika. Radi poredjenja, ovi pokazatelji 1991. godine bili su 420 km² i 56.378 stanovnika. U gradskom području živi oko 15.000 stanovnika, a cijela općina je organizovana u 36 mjesnih zajednica.

Od ukupnog broja stanovnika, procjena je da ima oko 10.000 mladih, tj. osoba od 15 do 30 godina starosti, koje se svrstavaju u kategoriju mladih. Na području općine radi 7 osnovnih škola i dvije srednje škole i paralelna Osnovna muzička škola. U toku školske 2006/07 godine osnovne škole pohađalo je ukupno 4885 učenika, a u dvije srednje škole bilo je ukupno 1601 učenik, i to 440 u Gimnaziji i 1161 učenik u Mješovitoj srednjoj školi, a u Osnovnoj muzičkoj školi 80 učenika.

U julu 2006. godine Općina Gradačac usvojila je dokument Strateški plan razvoja Općine Gradačac za period 2006-2011. godina u kojem je jedan od definisanih prioritetnih ciljeva i «Unapredjenje položaja mladih u lokalnoj zajednici.»

Vizijom razvoja općine u periodu 2006-2011. koja glasi: «Razvijen industrijski, poljoprivredni, trgovačko-obrtnički grad sa velikim brojem malih i srednjih preduzeća; otvoreni sajamsko-turistički, kulturno-sportski, kao i zdravstveni i regionalno-administrativni centar; ekološki čista općina sa efikasnom administracijom, razvijenim opremljenim predškolskim i školskim ustanovama i edukovanim kadrom.» naglašene su mogućnosti snažnog ekonomskog razvoja ove općine u budućnosti.

II ANALIZA STANJA

Potrebom kreiranja, usvajanja i realizacije posebnog dokumenta, Strategije za mlade općine Gradačac, iskazuje se jasno dugoročno opredjeljenje u stvaranju socijalnih, obrazovnih, kulturnih, materijalnih, političkih i drugih uslova za trajnu dobrobit mladih i njihovo aktivno, potpuno i odgovorno učestvovanje u društvenoj zajednici.

Sam dokumenat je nastao kao krajnji rezultat trogodišnjeg učešća u realizaciji projekta "Izgradnja i podrška strukturama u omladinskom sektoru" i potpisanog Sporazuma o saradnji između Njemačkog društva za tehničku saradnju (GTZ) kao organizacije koja provodi projekat i Općine Gradačac, 14. 02. 2006. godine. GTZ je njemačka vladina organizacija koja u Bosni i Hercegovini provodi pomenuti projekat kao sastavni dio Ugovora između Vlade SR Njemačke i Bosne i Hercegovine.

Dokumenat o omladinskoj politici – Strategija za mlade, donose zajedno zakonodavna i izvršna vlast, eksperti iz raznih oblasti, aktivni mladi. Usvajanjem Strategije ona postaje obavezujući dokument koji sadrži tačno definisane rokove za realizaciju pojedinih programa i aktivnosti i potrebna finansijska sredstva za njihovu realizaciju.

Uz postojeću Strategiju razvoja općine, ova ciljana, specifična Strategija /za mlade/ usmjerena je na poboljšanje statusa mladih, ulaganja i iskorištavanja potencijala mladih koji će biti nosioci razvoja općine i realizacije zacrtanih strateških projekata u narednim godinama.

Iskustva zemalja u Evropi pokazala su da se problemi prepoznati i prisutni u životu mladih najefikasnije i sistemski rješavaju kroz posebnu strategiju na lokalnom nivou, tako da i zemlje u regionu i značajan broj općina u Bosni i Hercegovini već imaju usvojen ovaj dokumenat.

III PRISTUP RJEŠAVNJU PROBLEMA

Na osnovi svega prethodno iznešenog, prihvaćene Informacije o položaju i potrebama mladih općine Gradačac i zaključka 16. sjednice Općinskog vijeća Gradačac od 27.06.2006. godine, Općinski načelnik je Odlukom broj 02-05-317/07 od 05.02.2007. godine imenovao Tim za podršku izradi dokumenta "Strategija za mlade općine Gradačac" koji su činili:

1. Nermina Hadžimuhamedović, Općinska služba za opću upravu i društvene djelatnosti
2. Jasmina Mešanović, prof. pedagogije i psihologije
3. Nevzeta Mešević, prof. likovne kulture i koordinator projekta Omladinsko poduzetništvo u Gimnaziji «Mustafa Novalić»
4. Jadranka Mulahalilović, prof. matematike, Gimnazija «Mustafa Novalić»
5. Kemal Nurkić, prof. islamske vjeronauke u MSS «H.Kikić» i Gimnaziji «M.Novalić» i član Komisije za mlade općinskog vijeća Gradačac
6. Mirel Bijedić, prof. historije, član omladinske organizacije «Kult» i član Komisije za mlade Općinskog vijeća Gradačac.

Nakon održanih pripremnih sastanaka definisana su programska područja na kojima će se Strategija zasnivati, a u narednom periodu je za članove Tima i članove radnih grupa održana radionica za predstavljanje metodologije izrade dokumenta.

Definisana programska područja koja čine ovu Strategiju su:

- 1. NEZAPOSLENOST I PODUZETNIŠTVO MLADIH**
- 2. ZDRAVLJE I KULTURA ŽIVLJENJA**
- 3. KVALITETNO SLOBODNO VRIJEME MLADIH**
- 4. NEFORMALNO OBRAZOVANJE, UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVU I INFORMISANJE**

Za svako programsko područje formirane su radne grupe koje su i sačinile dijelove Strategije:

1. PODRUČJE: «ZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO MLADIH»:

1. Nevzeta Mešević, član Tima
2. Ramić Edvin, učenik Gimnazije «M.Novalić»
3. Mirza Sarajlić, prof. u Gimnaziji «M.Novalić»
4. Brankica Kostić, prof. u Gimnaziji «M.Novalić»
5. Mirsada Smajlović, Biro za zapošljavanje Gradačac
6. Nedžmija Mehić, Projekat DEZA/GTZ
7. Muhamed Bilajac, predsjednik Udruženja poduzetnika Gradačac

2. PODRUČJE: «ZDRAVLJE I KULTURA ŽIVLJENJA»

1. Jasmina Mešanović, član Tima
2. Jadranka Mulahalilović, član Tima
3. Halida Jahić, Udruženje žena «Veliko srce BiH»

3. PODRUČJE: «KVALITETNO SLOBODNO VRIJEME MLADIH»

1. Nermina Hadžimuhamedović, član Tima
2. Amra Kamberović, student žurnalistike
3. Emir Duraković, koordinator omladinske orgnizacije «Kult»

4. PODRUČJE: «NEFORMALNO OBRAZOVANJE, UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVU I INFORMISANJE»

1. Mirel Bijedić, član Tima
2. Kemal Nurkić, član Tima
3. Lejla Bećirović, prof. pedagogije i psihologije, član Komisije za mlade Općinskog vijeća Gradačac
4. Amir Mujkanović, prof. historije u OŠ «H.Kreševljaković»
5. Esmir Pamuković, učenik, član KULT-a
6. Aida Kurbašić, studen, omladinska sekcija Vučkovci

IV PLAN DJELOVANJA PO PODRUČJIMA

1. PODRUČJE: ZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO MLADIH

1.1. Analiza stanja

Zapošljavanje i poduzetništvo mladih, kao dio dokumenta „Strategija za mlade općine Gradačac“ ima za cilj da sagleda situaciju kada je u pitanju zaposlenost i poduzetništvo mladih općine Gradačac, te da se na strukturiran način aktualizira pitanje nezaposlenosti i zaposlenosti mladih, kao i da razvije svijest o problemu i da ga kao problem od posebne važnosti postavi na dnevni red svih političkih i administrativnih struktura općine Gradačac.

Na ovaj način bi se mogla, kroz detaljnu analizu tržišta rada i identifikaciju njegovih nedostataka, kreirati dugoročna politika zapošljavanja i obrazovanja mladih za postojeće tržište rada, koje bi bilo u stanju apsorbirati proizvedene kadrove, struke i zanimanja na općini Gradačac.

Pitanje mladih, pa tako i problem nezaposlenosti mladih na nivou cijele BiH je, još uvijek, više pitanje politikanstva i medija nego problem političkih i državnih struktura koje ne znaju ili nisu u mogućnosti sistemski strukturirati ogromne potencijale kojima raspolažu mladi ljudi, etablirati ih i na takav način iskoristiti u sveukupnom procesu razvoja i promjena koje su ovoj državi neophodno potrebne.

Stoga i nije iznenađujuća činjenica da je tek nedavno uspostavljena „Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH“ koja djeluje pri Vijeću ministara BiH, bila svih proteklih godina pokriće za mnoge općinske vlasti pri opravdavanju za neaktivnost (nezainteresiranost) ili pak uspostavljanje samo formalnih inicijativa s ciljem postavljanja problema mladih kao pitanja minornog značaja, koji će moguće ili pak možda jednom doći na dnevni red općinskih vlasti, jer se njime kao urgentnim zbog „odliva mozgova“ ne bave čak ni državne vlasti.

Naime, alarmantna je činjenica da mladi pored evidentne slabe ekonomske situacije, poteškoća sa kojima se suočavaju pri pronalasku posla (što rezultira osjećajem potpune bezperspektivnosti) sve više i snažnije ističu kao razlogom postojećim problemima, nezainteresiranost vladajućih struktura kojima sve jače izražavaju nepovjerenje kroz neizlazak na izbore i javno iskazanom željom da se isele iz BiH.

Prema izvještajima GTZ-a za područje općine Gradačac samo 19 % mladih se izjasnilo da se ne bi iselilo, a 81 % da bi se što za kraće ili duže vrijeme, pa čak i zauvijek iselilo iz BiH.

Prema ispitivanjima tima „Komisije za zaposlenost i biznis“ u septembru 2007.g. ovaj se procenat povećao za još 4 % mladih koji bi prevashodno zbog posla emigrirali iz BiH.

Na tabeli razloga za iseljenje stoje i:

- opća ekonomska i politička situacija
- stambeni problemi

- neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada sa obrazovanjem
- nedostatak podrške, odnosno mogućnosti za prekvalifikaciju

(kao i jedan vrlo interesantan ali evidentan razlog)

- nepostojanje jedinstva i zajednički uvezanih interesa mladih, jednih za druge, što se evidentira kao nesposobnost ili nezainteresiranost mladih za vlastite probleme čije rješenje (osim izuzetaka) ne nalaze ni aktiviranjem u određenim političkim partijama.

Iako općina Gradačac spada među vodeće općine Kantona po uspješnosti i tempu razvoja poslovnog i stabilnog makroekonomskog okruženja, otežavajuće okolnosti koje utiču na nezaposlenost mladih u općini se suštinski ogledaju u :

- nepostojanju efikasnog sistemskog rješenja za zaustavljanje rasta nezaposlenosti mladih
- slaboj pokretljivosti radne snage
- nedovoljno preciznom planiranju stručnih profila pri obrazovanju mladih što uzrokuje evidentnim neskladom u ponudi i potražnji tržišta rada
- siva ekonomija, bespravni rad i rad na crno
- kao i nepoznavanje bitnih aspekata poduzetništva mladih, koji pojedincu stoje na raspolaganju, odnosno neosposobljenost mladih za vlastiti biznis koji suštinski ima dva aspekta. Jedan je lični i svodi se na sposobnost pojedinca , a drugi je društveni i predstavlja način na koji je društvo organizirano (lokalna zajednica) i mogućnosti i poticaje koji pojedincu stoje na raspolaganju da na vrlo jednostavan i efikasan način dođe do svoje male firme u kojoj se može obezbjediti, osim vlasniku, još 3-5 radnih mjesta za mlade nezaposlene ljude.

Biti poduzetan, odnosno biti poduzetnik znači imati talenat, motiv, ideju, znanje i vještinu da se uoči i iskoristi ekonomska prilika u okruženju, kako bi se realiziralo ono što se hoće, treba i može uz podršku lokalnih struktura, koje su u Gradačcu zainteresirane i spremne da podstaknu mlade ljude da imaju mali, vlastiti biznis. Istina postoji volja, ali ne i razrađena strategija te podrške.

Manjkavost u ovom slučaju se dakle ne može pripisati vrlo kooperativnim, u smislu poticaja, općinskim strukturama već drugoj strani, odnosno neosposobljenosti nezaposlenih za takav oblik upošljavanja ili bolje rečeno, ne postoje evidentirane inicijative za takvu vrstu edukacije koja bi mladim ljudima omogućila i olakšala aplikacije za materijalne poticaje.

Najveći broj nezaposlenih u općini Gradačac, koja prema najnovijim procjenama ima oko 46.000 stanovnika, a više od polovine toga broja radno sposobnih, su nekvalificirana radna snaga, KV radnici i radnici sa SSS, a rast u nezaposlenosti bilježe i grupe VŠS i VSS.

U općini Gradačac (izvor Biroa rada) broj zaposlenih i nezaposlenih od radno sposobne populacije je približno izjednačen (sa 30-im septembrom 2007.g. je 7.190 nezaposlenih i približno 7.200 zaposlenih) te se može konstatirati da je stopa nezaposlenosti u Općini Gradačac sa 30-im 09. 2007. g. 34, 35 % što je u odnosu na stopu nezaposlenosti u Federaciji (45 %) manje, za više od 11 % u odnosu na Federaciju.

Međutim iz ranije navedenih razloga evidentan je porast nezaposlenih u vremenskom rasponu decembar 2003. - 30.septembar 2007.g., te je broj novih nezaposlenih 1.085 što u procentima iznosi više od 17 % nezaposlenih.

GODINA	MJESEC	BROJ NEZAPOSLENIH
2003	Decembar	6.105
2004	Decembar	6.576
2005	Decembar	6.690
2006	Decembar	6.961
2007	30. Septembar	7.190

(izvor Biro za zapošljavanje)

Sa 30. septembrom 2007.g. ukupan broj nezaposlenih je **7.190** a od toga je 2.474 mladih od 17-30 godina starosti, što je 34,4 % od ukupnog broja nezaposlenih. Stručni profili neuposlenih sa 30 –im septembrom 2007. g. se vide iz slijedeće tabele.

Kvalifikacija	NKV	PKV	KV	VKV	SSS	VŠS	VSS	Ukupno
30.09.2007.g.	3.135	433	2.221	38	1.248	52	63	7.190

BROJ NEZAPOSLENIH PO PROFILIMA SA 30-im SEPTEMBROM 2007. GODINE

ZANIMANJE	UKUPNO
Nekvalifikovani radnik	3.125
Bravar	395
Ekonomski tehničar	289
Automehaničar	286
Mašinski tehničar	352
Elektromehaničar	90
Stolar	87
Konfektionar	77
Konobar	68
Vozač kamiona	66
Medicinski tehničar	59
Poljoprivredni tehničar	58
Metalostrugar	50
Zidar	50
Elektrotehničar	46
Vozač teretnog vozila	40
Tesar	37
Autoelektričar	35
Tekstilni tehničar	34
Krojač	31
Keramičar	26
Vozač motornih vozila	26
Autolimar	25
Mašinobravar	20
Frizer	18
Prodavač	726
Ekonomski službenik	290
Kuhar	91
Zavarivač	69

VSS

FAKULTET	BROJ
Arhitektonski	1
Defektološki	3
DIF	1
Ekonomski	6
Elektrotehnički	2
Filozofski	17
Kriminalistika	1
Političke nauke	6
Poljoprivredni	3
Pravni	3
Prirodno-matematički	6
Tehnološki	5

VS

VISOKA ŠKOLA / AKADEMIJA	BROJ
Građevinska	2
Kriminalistička	3
Mašinska	2
Organizacija rada	1
Pedagoška	22
PTT	1
Tehnološka	1
Trgovačka	1
Upravna	1
Ekonomska	12
Vojna	1

S obzirom na činjenicu da općina Gradačac ima veliki potencijal za razvoj poljoprivrede (posebno voćarstva) i industrije, ohrabruje podatak da postoji urađena, dobra strategija razvoja i da se njome bavi referent pri „Službi za komunalne poslove i poduzetništvo“ te da postoje snažni poticaji u tome smislu.

Evidentni su dosta visoki iznosi novca (oko 7.000.000 KM) usmjereni na različita ulaganja i poticaje razvoja poljoprivrede i poduzetništva, a na taj način i smanjenja nezaposlenosti.

Usto postoji suradnja općine u Federalnim projektima za lica sa Biroa rada, u poticajima za tzv. inkubatore za srednje i male biznise kao i učešće u projektu (sa Biroom rada) za zapošljavanje mladih koji imaju VSS i nemaju radni staž.

Sredinom septembra (2007.g.) aktualiziran je „Projekt za izgradnju industrijske zone 2“, gdje bi se svakako zaposlio vrlo veliki broj mladih ljudi, kao što je to novi pogon CIMOS-a koji bi u samom startu zaposlio 500 novih radnika.

Pregledom aktivnosti lokalnih vlasti na rješavanju nezaposlenosti kao i zapošljavanju mladih može se konstatirati da je u tom smislu u prethodnom periodu učinjeno dosta aktivnosti koji idu u prilog zapošljavanja mladih i poduzetništvu, u čemu je značajnu ulogu imalo dovođenje 10 stranih investitora sa visokim kapitalnim ulaganjem.

Uvidom u plan rada Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i budžeta, može se napraviti pregled aktivnosti lokalnih vlasti na rješavanje problema nezaposlenosti.

- U planu rada Općinskog vijeća uvršteno je informisanje vijeća o stanju nezaposlenosti u općini.

- U junu mjesecu 2006. g. usvojena je „Strategija razvoja općine Gradačac za period 2006.-2011.g. u kojoj posebno mjesto zauzima rješavanje problema nezaposlenosti; posebno mladih za koje postoje već djelimično definisani projekti u realizaciji u smislu njihovog zapošljavanja.
- U budžetu općine, koji je sa tendencijom porasta iz godine u godinu, uvrštena su kao i ranije poticajna sredstva za poljoprivredu i poduzetništvo koja će omogućiti i direktno uticati na formiranje malih biznisa i otvaranje novih radnih mjesta.
- U planu rada Općinskog načelnika u strategiji razvoja za period 2006.-2011.g. definisani su projekti i programi o stvaranju povoljnog ambijenta za otvaranje novih radnih mjesta, otvaranja malih i srednjih preduzeća, poticaji za razvoj poljoprivrede i poduzetništva sa visokim kapitalnim ulaganjima.
- Uvidom u „Strateški plan razvoja Općine Gradačac 2006.-2011.g.“ pitanjima privrede, a u sklopu toga i poduzetništva bavi se „Služba za komunalne poslove i poduzetništvo“ međutim, poslovi koji su vezani samo za poduzetništvo nisu izdvojeni kao posebni poslovi, što se može tretirati kao manjkavost u prilazu zacrtanoj strategiji općine do 2011. godine, a samim tim i strategiji uključivanju mladih u poduzetničke aktivnosti kao i u samu strategiju razvoja općine Gradačac.

Kao važan činilac u sistemu revitalizacije industrijskih kapaciteta kao T-prijetnja smatra se odlazak mladih i kvalitetnih kadrova sa općine. Tako je (na strani 67) u strategiji razvoja definisan cilj:

- otvaranje novih radnih mjesta u njegovoj realizaciji, kao i
- stvaranje novih mogućnosti za mlade

gdje je kao **mjerilo realizacije cilja** istaknuta potreba većeg broja stručnih mladih ljudi, što bi u svakom slučaju trebao biti jedan od najvažnijih prioriteta za zaustavljanje odlaska mladih, sposobnih i obrazovanih ljudi (koji su uostalom potrebni za realizaciju ove izuzetno dobre struktuirane „Strategije razvoja općine Gradačac za period 2006.-2011.g.“) **ali načini kao ni metodi njihovog zadržavanja na općini Gradačac nisu definisani.**

1.2. Problemi mladih

12.1..Nedovoljno poznavanje potreba tržišta rada

Mladi nisu dovoljno upoznati sa informacijama o potrebama tržišta rada (koja zanimanja se traže, a koja su višak) te odabiru zanimanje, škole i studije bez razmišljanja i prethodnog ispitivanja potreba tržišta rada i odabiru suficitarne zanimanja koja im ne mogu obezbijediti zaposlenje.

1.2.2. Neinformiranost

Mladi nisu informisani o aktivnom pronalaženju posla, ne koriste info portal i ne znaju na pravi način prezentirati poslodavcu svoja znanja, vještine i sposobnosti kao ni napisati adekvantan i potpuno istinit CV.

Istina i ne postoje ustanove niti organizacije koje nude ovakav vid neformalne edukacije.

1.2.3. Nedovoljna edukacija

Mladi su neadekvatno tehnološkom napretku vremena u kojem žive, educirani sa modernim načinima i uslovima rada (rad na računaru, internet, srani jezici) koji zahtjevaju certifikate kao dokaze o poznavanju istih.

1.2.4. Nepovjerenje

Mladi ne vjeruju jer ne poznaju legalne zakonske procedure kao ni prednosti pri zapošljavanju i prikupljanju dokumenata koja se traže, te vrlo često ne apliciraju na radna mjesta za koja imaju potrebne kvalifikacije.

1.2.5. Nepoznavanje poduzetničkih prednosti i mogućnosti edukacije

Mladi nisu poduzetnički educirani i ne poznaju mogućnosti poduzetništva i pokretanja vlastitog biznisa. Ne znaju kako od svoje ideje napraviti poslovni plan i pokrenuti vlastiti biznis isto kao što ne znaju dovoljno o poticajima i mogućnostima koje im se daju kao mladim bizmismenima.

1.2.6. Nemobilnost

Mladi nerado odlaze iz svoje općine u neku drugu općinu zbog osjećaja sigurnosti roditeljskog doma i dodatnih troškova koje bi zbog samostalnog življenja u drugom gradu proizašli i povećali njihova izdavanja koja uglavnom vide kao balast ugodnijem životu.

1.2.7. Nepoznavanje prednosti volonterskog rada

Mladi ne poznaju sticanje dodatnih sposobnosti, vještina i znanja kroz volonterski rad koji istina u našem društvu nije afirmisan niti adekvatno priznat.

1.3. Podjela problema po bitnosti i hitnosti njihova rješavanja

vrlo hitno ali nebitno¹

vrlo hitno i vrlo bitno

1. NEDOVOLJNO POZNAVANJE POTREBA TRŽIŠTA RADA

Mladi nisu dovoljno upoznati sa informacijama o potrebama tržišta rada (koja zanimanja se traže, a koja su višak) te odabiru zanimanje, škole i studije bez razmišljanja i prethodnog ispitivanja potreba tržišta rada i odabiru suficitarne zanimanja koja im ne mogu obezbijediti zaposlenje.

2. NEINFORMIRANOST

Mladi nisu informisani o aktivnom pronalaženju posla, ne koriste info portal i ne znaju na pravi način prezentirati poslodavcu svoja znanja, vještine i sposobnosti kao ni napisati adekvantan i potpuno istinit CV.

Istina i ne postoje ustanove niti organizacije koje nude ovakav vid neformalne edukacije.

3. NEDOVOLJNA EDUKACIJA

Mladi su neadekvatno tehnološkom napretku vremena u kojem žive, educirani sa modernim načinima i uslovima rada (rad na računaru, internet, srani jezici) koji zahtjevaju certifikate kao dokaze o poznavanju istih.

4. NEPOVJERENJE

Mladi ne vjeruju jer ne poznaju legalne zakonske procedure kao ni prednosti pri zapošljavanju i prikupljanju dokumenata koja se traže, te vrlo često ne apliciraju na radna mjesta za koja imaju potrebne kvalifikacije.

5. NEPOZNAVANJE PODUZETNIČKIH PREDNOSTI I MOGUĆNOSTI EDUKACIJE

Mladi nisu poduzetnički educirani i ne poznaju mogućnosti poduzetništva i pokretanja vlastitog biznisa. Ne znaju kako od svoje ideje napraviti poslovni plan i pokrenuti vlastiti biznis isto kao što ne znaju dovoljno o poticajima i mogućnostima koje im se daju kao mladim biznismenima.

nije ni hitno bi bitno

nije hitno ali je bitno

6. NEMOBILNOST

Mladi nerado odlaze iz svoje općine u neku drugu općinu zbog osjećaja sigurnosti roditeljskog doma i dodatnih troškova koje bi zbog samostalnog življenja u drugom gradu proizašli i povećali njihova izdavanja koja uglavnom vide kao balast ugodnijem životu.

7. NEPOZNAVANJE PREDNOSTI VOLONTERSKOG RADA

Mladi ne poznaju sticanje dodatnih sposobnosti, vještina i znanja kroz volonterski rad koji istina u našem društvu nije afirmisan niti adekvatno priznat.

¹ Ili ako nije u nadležnosti općinske vlasti.

1.4. Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
<p>Nedovoljno poznavanje tržišta rada Mladi nisu dovoljno upoznati sa informacijama o potrebama tržišta rada (koja zanimanja se traže a koja su višak) te odabiru zanimanje, škole i studuje bez razmišljanja i prethodnog ispitivanja potreba tržišta rada i odabiru suficitarna zanimanja koja im ne mogu obezbijediti zaposlenje.</p>	<p>Svi učenici 8-ih razreda OŠ-a i srednjih škola koje im nakon završavanja četvrtih razreda omogućavaju studiranje IMAJU TAČNE PODATKE O POTREBAMA TRŽIŠTA RADA u općini i zanimanjima koja će im obezbijediti posao.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dostaviti osnovnim i srednjim školama pisane informacije koja zanimanja su tražena, koja nisu i koji broj od njih čeka na posao. - u lokalnoj zajednici sprovesti analizu o tome koja zanimanja će dugoročno biti na popisu traženih, a koja se sada niti dugoročno neće tražiti. 	<p>januar-april 2008 2009 2010</p> <p>Jedanput godišnje u kontinuitetu za 2008, 2009 i 2010 godinu.</p>	<p>Biro za zapošljavanje, osnovne i srednje škole KOMISIJA ZA MLADE</p> <p>Općina Biro za zapošljavanje</p>	<p>2008: 1.000 KM 2009: 1.000 KM 2010: 1.000 KM</p> <p>0 KM</p>
<p>Neinformiranost Mladi nisu informisani o aktivnom pronalaženju posla, ne koriste info portal i ne znaju na pravi način prezentirati poslodavcu svoja znanja, vještine i sposobnosti kao ni napisati adekvantan i potpuno istinit CV. Istina i ne postoje ustanove niti organizacije koje nude ovakav vid neformalne edukacije.</p>	<p>Jedna trećina mladih koji se nalaze na Birou rada je prošla seminare o načinu i metodama zaposlenja, pisanja CV-a, kao i načinima upoznavanja poslodavca o svojim znanjima vještinama i sposobnostima.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - organizovati i sprovesti obuku o načinu i metodu aktivnog traženja posla (korištenje WEB portala) o pisanju biografije (CV) i prijavnog pisma, kao i načina predstavljanja na intervjuima. - kreirati i distribuirati vodič o načinima i metodama aktivnog traženja posla. 	<p>Maj 2008. Maj 2009. Maj 2010.</p> <p>Septembar 2008. Septembar 2009. Septembar 2010.</p>	<p>Biro rada Organizacija za mlade (KULT) Službenik za mlade</p> <p>Omladinske organizacije, Vijeće učenika Komisija za mlade Službenik za mlade</p>	<p>2008: 1.000 KM 2009: 1.000 KM 2010: 1.000 KM</p> <p>2008: 250 KM 2009: 250 KM 2010: 250 KM</p>
<p>Nedovoljna edukacija Mladi su neadekvatno tehnološkom napretku vremena u kojem žive, educirani sa modernim načinima i uslovima rada (rad na računaru, internet, strani jezici) koji zahtjevaju certifikate kao dokaze o poznavanju istih.</p>	<p>10% nezaposlenih mladih ljudi je prošlo obuku iz engleskog (njemačkog) jezika, rada na računaru. Mladi su upoznati sa načinom sticanja neformalnog obrazovanja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - organizirati kurseve stranih jezika i rada na računaru. - Kreirati program obuke: certificiranja neformalnog obrazovanja. 	<p>August 2008 August 2009 August 2010</p> <p>2008.g.</p>	<p>Biro za zapošljavanje Dobro opremljena računarima i kvalitetnim kadrom iz informatike i stranih jezika (srednja) škola</p> <p>Komisija za mlade Omladinske organizacije (KULT)</p>	<p>2008.g.-1.200 KM 2009.g.-1.200 KM 2010.g.-1.200 KM</p> <p>0 KM</p>

<p>Nepovjerenje Mladi ne vjeruju jer ne poznaju legalne zakonske procedure kao ni prednosti pri zapošljavanju i prikupljanju dokumenata koja se traže, te vrlo često ne apliciraju na radna mjesta za koja imaju potrebne kvalifikacije.</p>	<p>Mladi su stekli znanja iz ZAKONA I PRAVA pri zapošljavanju, kao i saznanja da poslodavac mora ispoštovati sve zakonske procedure, u protivnom će se usprotiviti na zakonom propisan način jer u njega dovoljno vjeruju.</p>	<p>- organizirati predavanja i okrugle stolove na temu „Zakonski okvir pri zasnivanju radnog odnosa“.</p>	<p>septembar 2008 2009 2010</p>	<p>Biro za zapošljav. Omladinske organizacije Komisija za mlade</p>	<p>0 KM</p>
<p>Nepoznavanje poduzetničkih prednosti i mogućnosti edukacije Mladi nisu poduzetnički educirani i ne poznaju mogućnosti poduzetništva i pokretanja vlastitog biznisa. Ne znaju kako od svoje ideje napraviti poslovni plan i pokrenuti vlastiti biznis, isto kao što dovoljno ne znaju o poticajima i mogućnostima koje im se daju kao mladim biznismenima.</p>	<p>Mladim do 30 godina, koji prvi puta započinju mali proizvodni (posebno iz područja starih zanata) biznis, za prvu godinu rada uvedene su poreske olakšice u iznosu od 10%.</p>	<p>- organizirati edukaciju za mlade iz poduzetništva i izrade BIZNIS PLANA. - inicirati na nivou općine uvođenje poreskih olakšica za pokretanje malog biznisa mladih do 30 g.</p>	<p>juni-septembar 2008 2009 2010 U kontinuitetu sve tri godine: 2008. 2009. i 2010. g.</p>	<p>Biro rada Educirani predavači sa iskustvom u edukaciji mladih za pokretanje vlastitog biznisa i izrade poslovnog plana. Komisija za mlade Službenik za mlade</p>	<p>2008: 3.000 KM 2009: 3.000 KM 2010: 3.000 KM 0 KM</p>
<p>Nemobilnost Mladi nerado odlaze iz svoje općine u neku drugu općinu zbog osjećaja sigurnosti roditeljskog doma i dodatnih troškova koje bi zbog samostalnog življenja u drugom gradu proizašli i povećali njihova izdavanja koja uglavnom vide kao balast ugodnijem životu.</p>	<p>15% nezaposlenih mladih odlučilo promijeniti mjesto boravka radi zaposlenja.</p>	<p>-educirati mlade putem tribina, susreta sa mladim koji žive i rade u drugim općinama i kantonima. -upoznati mlade sa potrebama, drugih gradova i kantona, sa deficitarnim strukama, cijenama stanovanja kao i prosječnim životnim troškovima u tim gradovima. -uputiti mlade da se prijave i pošalju CV na portal Posao.ba</p>	<p>Avgust 2008 Avgust 2009 Avgust 2010</p>	<p>Komisija za mlade Biro za zapošljavanje Omladinske organizacije Službenik za mlade</p>	<p>0 KM</p>
<p>Nepoznavanje prednosti volonterskog rada Mladi ne poznaju sticanje dodatnih sposobnosti, vještina i znanja kroz volonterski rad koji istina u našem društvu nije afirmisan niti adekvatno priznat.</p>	<p>Volonterizam je priznat oblik društvenog angažovanja i upražnjava se; svake godine u organima uprave po 3 mjeseca volontira desetero mladih.</p>	<p>-uvesti mehanizme (pogodnosti i prednosti) za mlade koji se aktivno i volonterski uključuju u zajednicu -štampani (sufinansirati) omladinski informativni bilten za promociju volonterskog rada.</p>	<p>Juni, juli, avgust 2008 2009 2010</p>	<p>Biro za zapošljavanje Komisija za mlade Službenik za mlade</p>	<p>2008: 250 KM 2009: 250 KM 2010: 250 KM</p>

Troškovi po godinama:

Godina	Iznos
2008	6.700 KM
2009	6.700 KM
2010	6.700 KM
ukupno:	20.100 KM

2. PODRUČJE: ZDRAVLJE MLADIH I KULTURA ŽIVLJENJA

2.1. ZDRAVLJE

2.1. 2. Analiza stanja

Zdravstveno stanje mlade populacije na općini Gradačac, općenito ocjenjivano ovisi u mnogome o stilu života i načinu ponašanja.

Potvrdu iznesene teze možemo pronaći između ostalog i u patologiji mladih gdje se poremećaji u ponašanju i bolesti mladih javljaju kao direktna posljedica rizičnih ponašanja i smanjene brige o zdravstvenom ličnom statusu mladih: nekontrolisano – prekomjerno konzumiranje alkohola, pušenje duhana, konzumacija psihoaktivnih tvari, prerano stupanje u intimne odnose, neadekvatna – neudobna odjeća, nepravilna ishrana, neadekvatna tjelesna aktivnost, kooptiranje mladih u ovakve redove kroz prisilu, ucjenu, zlostavljanje putem psiho – fizičkih «uvodjenja».

Ovo često ima za posljedicu ugrožavanje čitave neposredne sredine kroz geometrijsku i aritmetičku progresiju u povećavanju broja ovisnosti, spolno prenosivih bolesti, narušavanje društvenih normi kao i autoriteta porodice, odgojnih institucija.

Ako naša sredina ovakvo ponašanje toleriše, nepoduzima preventivne mjere, ne saradjuje sa omladinom; direktno saučestvuje u stvaranju ovakvog modela ponašanja mladih. Nesuzbijati neprihvatljivo ponašanje, preuzimamo odgovornost da smo i sami sudionici u stvaranju pogrešnih navika i običaja, pomagači pogrešnog modela ili kulta ponašanja za trenutno vrijeme kao i krivci za buduće generacije «bolesnog» življenja.

Ovakvo življenje mladih dovodi do niza psihosocijalnih problema.

Kroz izvještaje nadležnih organa: sudstva, tužilaštva, Centra za socijalni rad, odgojno - obrazovnih institucija, nevladinih udruga, omladinskih organizacija, iskustva; imamo sve više podataka o neprilagodjenom ponašanju omladine: teskoće obavljanja svojih obaveza, napuštanje nastave, kuće, skitanje, uživanje u slobodnom ponašanju prema suprotnom polu; kršenje zakonskih regulativa: tuče, pljačke, negativni sudionici u saobraćaju; psihosomatske reakcije: neprihvatanje svog izgleda, njegovo funkcionisanje, različiti oblici raspoloženja; teškoće na emotivnom planu: neadekvatno -nezrelo ponašanje prema svom statusu i hronološkoj dobi, nekritičko emocionalno vezivanje za rizično društvo, razne sekte itd.

Ovo je često posljedica nepripremljenosti mladih u odrastanju, nebrige o njihovom fizičkom i mentalnom zdravlju, kako u porodici, tako i u odgojno-obrazovnim institucijama, smanjenog angažmana i nezainteresovanosti mladih, nedostatka dugoročnog plana u prevenciji o trenutnom stanju i budućnosti svega navedenog.

Sve ovo ne može se sagledavati bez uzimanja značaja promjene stila i života koje nam nameću standardi kroz tempo življenja, rada, tehnologije, slobodnog vremena.

Samo jaka prevencija, jake zdravstveno-odgojne mjere uz angažman cjelokupne društvene zajednice, uz nezanemarljivu dosadašnju željenu animaciju mladih mogu pozitivno uticati na suzbijanje i smanjenje problema vezanih za zdravlje mladih.

2.2. KULTURA ŽIVLJENJA

2.2.1. Analiza stanja

Kultura življenja mladih jedan je od osnovnih elemenata identiteta mladih na općini Gradacac i važno područje njihove komunikacije, afirmacije i stila življenja.

Kroz kulturu življenja mladi su često u prilici da samokritički preispituju tradicionalne kulturne obrasce i naslijeđe kao dio svog identiteta, te stvaraju nove modele i kreiraju prostor za trenutno, svoje interese bez procjene o dobitku takvog življenja. Često pod kulturom življenja mladi podrazumijevaju alternativno i izvaninstitucionalno kulturno stvaralaštvo mladih, međutim tu zanemaruju i značajne oblike institucionalnog kulturnoga i umjetničkog stvaranja kroz koje se nastoji afirmirati veći broj mladih kako iz gradske tako i ruralne sredine.

Ne može se zanemariti činjenica da je općina Gradačac u poslijeratnom periodu omogućila pristojne resurse u oblasti kulture skladno mogućnostima i nadležnostima Općine; ako se uzme u obzir gotovo totalno uništenje kulturnih resursa razaranja agresora.

Međutim, bez dugoročnih planova, organizovane brige, edukacije mladih o značaju naslijeđenog, stvorenog, permanentnog praćenja življenja sa umijećem; mladi će se osjećati zanemareni, potisnuti iz značaja i odgovornosti prema historiji naslijeđa, sebi i budućnosti kulture življenja.

Bez ovakvog odnosa mladi će uvijek spočitavati zajednici da ne nailaze na razumijevanje, podršku vladajućih struktura, finansiranje, prostor, nepovjerenje zajednice. Ovo će im biti često opravdanje za njihove neuspjehe i pasivnost.

Mnogi pokušaji u samoorganizovanju mladih propadaju upravo zbog slabe podrške lokalne zajednice i vladajućih struktura.

2.2. Problemi mladih

Problemi i potrebe mladih dobiveni istraživanjem u prvoj fazi rada, kao i uvažavanjem analize i mišljenja stručnih osoba iz ovih oblasti, a zbog značaja, a dosadašnjeg zanemarivanja zdavlja mladih treba se fokusirati na slijedeće:

1. Poremećeno ponašanje mladih zbog nekontrolisanog konzumiranja: alkohola, cigareta i psihoaktivnih tvari.
2. Psihosocijalni problemi mladih prouzrokovani prisilom, tučom, ucjenom, zlostavljanjem, narušavanjem društvenih normi i autoriteta odgojnih institucija, su u porastu.
3. Mladi su psiho - fizički nepripremljeni za odrastanje.
4. Mladi nemaju adekvatan odnos prema svome zdravlju, sebi i drugima, kulturnom naslijeđu i prirodi.
5. Neadekvatno aktivno sudjelovanje mladih u društvu: kroz udruženja, političke stranke i humanitarne organizacije.

6. Nepostojanje tijela – predstavnika koje će zastupati jedinstvene interese ruralne i gradske omladine na području Općine.
7. Nema omladinskih programa i adekvatnih projekata koji bi zainteresirali širu društvenu zajednicu.

2.3. Podjela problema po bitnosti i hitnosti njihova rješavanja

<u>vrlo hitno ali nebitno</u>	<u>vrlo hitno i vrlo bitno</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poremećeno ponašanje mladih zbog nekontrolisanog konzumiranja: alkohola, cigareta i psihoaktivnih tvari. 2. Psihosocijalni problemi mladih prouzrokovani prisilom, tučom, ucjenom, zlostavljanjem, narušavanjem društvenih normi i autoriteta odgojnih institucija, su u porastu. 3. Mladi su psiho - fizički nepripremljeni za odrastanje. 4. Mladi nemaju adekvatan odnos prema svome zdravlju, sebi i drugima, kulturnom naslijeđu i prirodi.
<u>nije ni hitno bi bitno</u>	<u>nije hitno ali je bitno</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. Neadekvatno aktivno sudjelovanje mladih u društvu: kroz udruženja, političke stranke i humanitarne organizacije. 2. Nepostojanje tijela – predstavnika koje će zastupati jedinstvene interese ruralne i gradske omladine na području Općine. 3. Nema omladinskih programa i adekvatnih projekata koji bi zainteresirali širu društvenu zajednicu.²

² Rješenja za navedene probleme se nalaze u okviru drugih programskih područja.

2.4. Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
Poremećeno ponašanje mladih zbog nekontrolisanog konzumiranja alkohola, cigareta i psiho aktivnih tvari.	Podizanje svijesti kod mladih o posljedicama nekontrolisanog konzumiranja alkohola, cigareta i psiho aktivnih tvari. Broj mladih koji konzumiraju opojna sredstva je smanjen na minimum.	<ul style="list-style-type: none"> - organizovati predavanja i okrugle stolove na temu prevencije bolesti ovisnosti - educirati mlade putem medija i štampanih materijala - organizovati ulične kampanje i akcije 	<p>Maj/oktobar 08, 2009, 2010</p> <p>Kontinuirano tokom sve tri godine (na dan borbe protiv ovisnosti)</p>	Dom zdravlja, Centar za socijalni rad, škole, NVO, omladinske organizacije	<p>2008: 2000,00</p> <p>2009: 1500,00</p> <p>2010: 1500,00</p>
Psihosocijalni problemi mladih prouzrokovani prisilom, tučom, ucjenom, zlostavljanjem, narušavanjem društvenih normi i autoriteta odgojnih institucija, su u porastu.	Mladi (i njihovi roditelji i učitelji) žive u „zdravijoj“ sredini. Društveno neprihvatljiva ponašanja su rijetkost, a ne pravilo.	<ul style="list-style-type: none"> - organizovati edukaciju o pravima mladih i djece, roditelja i pedagoga - pokrenuti i podržati rad savjetodavnog multidisciplinarnog tima (po potrebi pokrenuti mobilni tim za rad na terenu u udaljenim mjesnim zajednicama) 	<p>april / dec. 08, 2009, 2010</p> <p>proljeće 2008 jun 2008 – dec.2010</p>	Sud, MUP, Općina, Centar za socijalni rad, Omladinske organizacije, škole, Vijeća učenika i roditelja, stručnjaci iz pojedinih oblasti	<p>2008: 500,00</p> <p>2008: 3000,00</p> <p>2009: 3000,00</p> <p>2010: 3000,00</p>

Mladi su psiho - fizički nepripremljeni za odrastanje.	Zdravi i odgovorni mladi ljudi postaju pouzdani nosioci razvoja lokalne zajednice u svim sferama življenja.	- osmisliti i distribuirati brošure - organizovati edukaciju, npr. razvojne faze: pubertet, adolescencija	Februar 2008, feb. 2009, feb. 2010 juni 2008, 2009, 2010	Škole, Dom zdravlja, NVO, Općina, omladinske organizacije, stručnjaci iz pojedinih oblast	2008: 1000,00 2009: 1000,00 2010: 1000,00
Mladi nemaju adekvatan odnos prema svome zdravlju, sebi i drugima, kulturnom naslijeđu i prirodi.	Zdravi i zadovoljni mladi imaju izgrađen pozitivan stav prema sebi, drugima i okolini.	- osmisliti i pokrenuti redovne radio emisije na lokalnom radiju o temama iz kulture življenja - organizovati redovnu edukaciju, praćenu adekvatnim akcijama sa ciljem jačanja veze između očuvanja zdravlja i okoliša.	Po potrebi, kontinuiranom tokom sve tri godine	Općina, Centar za kulturu, omladinske i ekološke organizacije i stručnjaci iz pojedinih oblasti, škole	2008: 1000,00 2009: 1000,00 2010: 1000,00

Troškovi po godinama:

Godina	Iznos KM
2008	7500,00
2009	6500,00
2010	6500,00
ukupno:	20.500,00

3. PODRUČJE: KVALITETNO SLOBODNO VRIJEME MLADIH

3.1. Analiza stanja

Slobodno vrijeme mladih prilično je neorganizovano područje na kojeg, izvan slobodnih školskih aktivnosti ostale zvanične institucije imaju veoma malo uticaja.

Ako se izuzmu pokušaji ili projekti nevladinih organizacija, rad vjerskih zajednica, ostalo je prepušteno izboru samih mladih, a on uglavnom završava u ponudi ugostiteljskih objekata.

Kada mladi sami iniciraju, oblikuju i počnu provoditi programe osmišljavanja slobodnog vremena, nije rijetko da takve inicijative zastanu ili propadnu zbog prostornih uslova za rad, troškova tzv. "hladnog pogona" i ugase se uprkos početnom entuzijazmu (plesne škole, dramske grupe,...)

Drugi mogući put realizaciji ovakvih ideja jeste njihova komercijalizacija, profesionalizam (naročito u sportu) kada ti sadržaji postaju nedostupni širem krugu korisnika.

Svi oblici slobodnih aktivnosti u školama i sportske aktivnosti najčešće se odvijaju u sekcijama, ali mnoge škole nemaju odgovarajuće sportske terene (salu, vanjske terene) ili nemaju potreban standard opremanja ili održavanja.

Aktivnosti sportskih klubova i sportske manifestacije odvijaju se kroz djelovanje općinskog Sportskog saveza. Osim koordinacije u radu sportskih klubova, u okviru Sportskog saveza održavaju se i tradicionalne sportske manifestacije iz tzv. masovnog i školskog sporta: ulična trka, sa oko 1.000 učesnika, omladinska nogometna liga, za godišta 1990 do 1993, školska takmičenja u atletici i sportskim igrama koja također okupljaju veliki broj učenika.

Trenutno najveći broj mladih na području naše općine u slobodno vrijeme bavi se sportom kroz angažovanje u raznim sportskim klubovima, školama i podmlacima sportskih klubova i sl.

Mladima je na izboru 13 nogometnih klubova sa selekcijama podmladaka, dva ženska odbojkaška kluba, jedan rukometni sa školom rukometa, karate klub sa zastupljenim svim selekcijama, kajak-kanu klub, klub sportskih ribolovaca, ronilački klub, dva šahovska kluba. Prema rezultatima provedenog istraživanja kako mladi provode slobodno vrijeme, evidentne su i polne razlike između muških i ženskih ispitanika, tako da 22,43% djevojaka slobodno vrijeme provodi na sportskim terenima, a 64,33% mladića.

Razlog za ovakvu polnu razliku treba tražiti i u ponudi mogućnosti za bavljenje ženskim sportovima, tj. djevojkama su na izboru samo odbojkaški i karate klub, te udruženje sportskihribolovaca.

Sportski tereni koji se grade ili saniraju u mjesnim zajednicama ili kao školska igrališta uglavnom su pogodni za nogomet i rukomet, dok ne postoje teniski tereni i teren za atletiku.

Izgradnjom ovakvih terena omogućilo bi se veći izbor sportskih sadržaja i za djevojčice.

U okviru tradicionalnih općinskih kulturnih manifestacija organizuju se i sadržaji namijenjeni učenicima i mladima. Tako se u okviru Gradačačkih književnih susreta redovno organizuju sureti pisaca sa mladima, a od ove godine se oni realizuju kao "Škola kreativnog pisanja".

Bogato kulturno-historijsko nasljeđe Gradačca nudi mogućnost da mladi detaljnije upoznaju činjenice o gradu i njegovoj prošlosti i kulturi koje se kroz obrazovni sistem ne obuhvaćaju.

U oblasti kulturnih aktivnosti mladih već su tradicionalne postale Smotra folklora u organizaciji KUD Gradačac, Festival folklora u organizaciji KUD "Sevdah" Vučkovci, Festival kulturnoumjetničkog stvaralaštva učenika osnovnih i srednjih škola.

U organizaciji omladinskog udruženja "Kult" kao sadržaji koje sami mladi organizuju za mlade, već su nekoliko godina redovni sadržaji: Dan mladih, Ljetna i Zimska zabavna škola, međunarodni omladinski kamp, malonogometni i odbojkaški turnir u pijesku, obilježavanje 1. decembra, Međunarodnog dana borbe protiv AIDS-a. Na isti način, inicirane i realizovane za mlade su i aktivnosti sekcije mladih iz Vučkovaca, uključujući rad sekcija u sastavu KUD- a "Sevdah", organizovanje raznih kreativnih i edukativnih radionica i prezentiranje rada na manifestaciji koja se također zove Dan mladih.

Takođe i u kulturnim i zabavnim sadržajima za "Sajam šljive" redovni su i sadržaji namijenjeni mladima, cjelovečernji koncert i već tradicionalni multimedijски fest "Haznaman".

Za održavanje ovakvih i sličnih manifestacija, za održavanja bioskopskih, pozorišnih predstava i koncerata mogućnosti su vrlo ograničene zbog loših uslova bioskopske sale ili nepostojanja druge multifunkcionalne sale za ovakve sadržaje.

Zbog nemogućnosti obezbjeđenja sale ili uslovne prostorije za rad, već nekoliko godina se bezuspješno pokušava pokrenuti rad plesne škole, dramske, likovne i drugih sekcija pri kulturnoumjetničkom društvu Gradačac, jer problem obezbjeđenja i optimalnog zagrijavanja prostora za rad onemogućava opstajanje ovih sekcija u zimskom periodu kad bi njihov rad bio intenzivan.

3.2. Problemi mladih

1. Nedostatak sportskih sala za realizaciju svih sportskih aktivnosti u optimalnim terminima za treninge

2. Nedostatak prostora/sala za probe kulturnoumjetničkih društava i sekcija, rad plesne škole, kreativne radionice

3. Mladi imaju ideje za realizaciju kratkih kreativnih i zabavnih sadržaja, ali im nedostaju sredstva za njihovu realizaciju

4. Mladi nisu dovoljno upoznati o kulturno-historijskom nasljeđu grada

5. Nepostojanje uslovne bioskopske dvorane za prikazivanje filmova i drugih projekcija, gostovanje pozorišnih predstava, održavanje koncerata.

3.3. Podjela problema po bitnosti i hitnosti njihova rješavanja

<p><u>vrlo hitno ali nebitno</u></p>	<p><u>vrlo hitno i vrlo bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Nedostatak sportskih sala za realizaciju svih sportskih aktivnosti u optimalnim terminima za treninge2. Nedostatak prostora /sala za probe kulturnoumjetničkih društava i sekcija, rad plesne škole, kreativne radionice3. Mladi imaju ideje za realizaciju kreativnih i zabavnih sadržaja, ali im nedostaju sredstva za njihovu realizaciju4. Mladi nisu dovoljno upoznati o kulturnohistorijskim nasljedju grada
<p><u>nije ni hitno ni bitno</u></p>	<p><u>nije hitno ali je bitno</u></p> <ol style="list-style-type: none">5. Nepostojanje uslovne bioskopske dvorane za prikazivanje filmova i drugih projekcija, gostovanje pozorišnih predstava, održavanje koncerata.

Problem	Željeni rezultat	Aktivnost	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
Nedostatak sportskih sala za realizaciju svih sportskih aktivnosti u optimalnim terminima za treninge.	1.Svi sportski klubovi i selekcije imaju obezbjedjene termine za treninge u sportskoj sali Gradačačkog sajma i školskim sportskim salama. 2. Sportski klubovi imaju prioritet u obezbjedjivanju termina za treninge u odnosu na ekipe rekreativaca	Koordinacija svih sportskih klubova koji treninge obavljaju u sportskim salama, kako bi se obezbjedili optimalni termini za treninge, rukovodeći se uzrastom selekcija.	2008 2009. 2010.	Sportski savez općine Gradačac, Rukovodioci sportskih klubova	----
Nedostatak prostora/sala za probe kulturnoumjetničkih društava i sekcija, rad plesne škole, kreativne radionice	Mladima je obezbjedjen prostor za folklorne i plesne probe, održavanje sekcija, kreativnih radionica.	Izgradnja omladinskog centra sa optimalnim kapacitetima i višenamjenskim salama za realizaciju kulturnih i kreativnih sadržaja mladih	2008-2010.	Općina Gradačac, Omladinske organizacije, međunarodne organizacije	Kroz realizaciju Strateškog plana općine Gradačac
Mladi imaju ideje za realizaciju kratkih kreativnih i zabavnih sadržaja, ali im nedostaju sredstva za njihovu realizaciju.	Mladi, neformalne grupe, organizacije iz gradskih i ruralnih sredina su osmislili i proveli kulturne i zabavne programe koje su sami realizovali i prezentovali zajednici	Obezbjedjenjem grant sredstava za mini projekte mladih podržati rad muzičkih, strip, dizajnerskih, likovnih sekcija i sl. koje će imati javnu prezentaciju za druge mlade putem izložbi, nastupa, učestvovanja na Danu mladih.	2008. 2009. 2010.	Odsjek za društvene djelatnosti, JU Centar za kulturu, JU Javna biblioteka, Omladinske organizacije, škole	5.000,00 5.000,00 5.000,00
Mladi nisu dovoljno upoznati o kulturno-historijskom nasljeđu grada	Informisani i obučeni mladi o kulturno-historijskoj baštini obavljaju poslove turističkih vodiča za mlade.	Kreirati i provesti obuku zainteresiranih mladih za upoznavanje kulturno-historijskog nasljeđa grada koji će kroz vršnjačko obrazovanje prenijeti znanje na druge mlade.	2008.	Centar za kulturu, JU Javna biblioteka, BZK "Preporod", omladinske organizacije,	1.500,00
Nepostojanje uslovne bioskopske dvorane za prikazivanje filmova, drugih projekcija, gostovanje pozorišnih predstava, održavanje koncerata.	Značajno se povećao broj mladi koji posjećuju bioskopske i druge predstave i projekcije, odlaze na koncerte. Školski Festival stvaralaštva i učenici muzičke škole imaju uslove za održavanje koncerata i predstavljanje svih oblika kulturnog stvaralaštva.	Izgradnja ili rekonstrukcija postojeće bioskopske sale, obezbjedjenje pratećih prostorija, ulaza.	2008. 2009.	Općina Gradačac, Centar za kulturu.	Kroz realizaciju općinskog Projekta kapitalnih investicija

Troškovi po godinama:

Godina	Iznos KM
2008.	6.500,00
2009.	5.000,00
2010.	5.000,00
Ukupno	16.500,00

4. PODRUČJE: NEFORMALNO OBRAZOVANJE, UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVU I INFORMISANJE

NEFORMALNO OBRAZOVANJE

4.1. Analiza stanja

Pored formalnog obrazovanja tj. školskog (službeni sistem obrazovanja kroz osnovno, srednje i visoko obrazovanje), veliki značaj u životu mladih ljudi treba da ima i neformalno obrazovanje koje je zamišljeno kao dopuna formalnom i neophodno je da bi se postigli željeni rezultati. Neformalno obrazovanje je organizovana obrazovna aktivnost van uspostavljenih formalnih sistema koje treba služiti određenim grupama učesnika u procesu sa tačno definisanim obrazovnim ciljevima. Stoga vitalni značaj neformalnog obrazovanja jeste da uči mlade samostalnosti i ojača vrijednosne sisteme.

Neformalno obrazovanje uglavnom se provodi kroz interaktivne radionice, seminare, treninge sa različitim metodologijom, uz korištenje i praktičnog rada, vježbi, timskih projekata, istraživačkih radova, simulacija, oglednih slučajeva, različitih dijloških formi i sl.

Poseban aspekt neformalnog obrazovanja jeste Peer education tj. vršnjačko obrazovanje gdje obučeni edukatori realizuju određene planirane aktivnosti obrazovanja za svoje vršnjake.

Teme kao što su ravnopravnost spolova, seksualno i reproduktivno zdravlje, rješavanje konflikta, ljudska prava, nenasilna komunikacija itd. su teme koje nisu dovoljno ili nisu nikako prisutne u nastavnim planovima i programima, a neformalno obrazovanje ih pokriva i obrađuje.

Osnovni rizik jeste u tome da li je kvalitet nekog programa neformalnog obrazovanja adekvatan. Budući da u BiH ne postoji institucija koja vrši verifikovanje valjanosti određenih programa i trenera trebalo bi da općine traže na uvid programe takvog obrazovanja kao i podatke o edukatorima tj. njihovo obrazovanje i dosadašnja iskustva.

Rezultati istraživanja koje je proveo GTZ na području općine Gradačac, pokazuju da je veoma mali broj mladih koji pohađaju neformalne edukacije. Ipak zainteresiranost postoji. Većina edukativnih radionica se ne odvija na području općine Gradačac, tako da mladi moraju da putuju do određenih odredišta gdje se održavaju radionice i da troše svoje vrijeme i novac na putovanja i smještaje. Također radionice koje se odvijaju na području općine Gradačac nedovoljno su kvalitetne i njihova vrijednost nije validna u široj javnosti kao i sama ponuda istih je nedovoljna.

Na području općine Gradačac trenutno djeluje nekoliko omladinskih organizacija. Udruženje KULT Gradačac je jedino u mogućnosti da pruži adekvatnu neformalnu edukaciju mladima (certificirani treneri od strane GTZ). To naravno nije dovoljno da bi se zadovoljila potreba mladih ljudi na području općine Gradačac za neformalnom edukacijom.

Iz svega navedenog može se zaključiti da ipak mali procenat ispitanika pohađa kvalitetnu neformalnu edukaciju i da bi općina trebala da kreira programe razvoja neformalnog obrazovanja u saradnji sa nevladinim organizacijama i ekspertima po tom pitanju pružajući im finansijsku i drugu potrebnu pomoć.

4.1.2. Problemi mladih

1. Ponuda neformalnog obrazovanja za mlade u općini Gradačac je veoma loša.
2. Nedovoljan broj educiranih trenera i ograničena materijalna sredstva otežavaju realizaciju neformalne edukacije.
3. U općini Gradačac ne postoji omladinski centar u kojem bi se mladi mogli okupljati i kreativno i organizovano provoditi slobodno vrijeme i neformalno edukovati.

4.1.3. Podjela problema po bitnosti i hitnosti njihova rješavanja

<u>vrlo hitno ali nebitno³</u>	<u>vrlo hitno i vrlo bitno</u> 1. Na području općine Gradačac ne postoji omladinski centar u kojem bi se mladi mogli okupljati i kreativno i organizovano provoditi slobodno vrijeme i neformalno edukovati.
<u>nije ni hitno ni bitno</u>	<u>nije hitno ali je bitno</u> 1. Ponuda neformalnog obrazovanja za mlade u općini Gradačac je veoma loša. 2. Nedovoljan broj educiranih trenera i ograničena materijalna sredstva otežavaju realizaciju neformalne edukacije.

4.2. UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVU (RAZVOJU LOKALNE ZAJEDNICE)

4.2.1. Analiza stanja

Mladi u BiH (osobe od 15 do 30 godina) čine skoro četvrtinu populacije. Najdirektniji način da mladi utiču na razvoj lokalne zajednice jeste participacija u vlasti i odlučivanju tj. tipična politička participacija. To je nemoguće očekivati od mladih da budu ravnopravni sa političarima zbog niza razloga kao što je nivo edukacije, način komunikacije i shvaćanja političkih procesa, političkog sistema, birokratskih procedura i sl. Zbog toga Evropska unija nalaže postojanje posebnih kanala, modela i tijela za participaciju mladih.

Obrazac 11-24

strana 1

³ Ili ako nije u nadležnosti općinske vlasti.

Jedan od tih modela jeste SAVJETODAVNI ODBOR MLADIH (SOM). To je zvanično tijelo koje formira načelnik općine da bi redovno imao mogućnost dobijanja savjeta i pogleda mladih ljudi. To tijelo formira OPĆINA i u službi je kao i bilo koji drugi savjetnik kojeg ima načelnik. Funkcija SOM-a jeste da daje savjete, prijedloge i ideje za cjelokupni razvoj općine s posebnim akcentom na prezentiranje i afirmiranje potreba i položaja mladih.

Još jedan mogući model jeste LOKALNO OMLADINSKO VIJEĆE (LOV). Umrežavanjem omladinskih organizacija dobija se LOV i tako predstavlja krovnu organizaciju mladih neke općine ili grada. Cilj takvog udruživanja jeste da bude jezgra artikuliranja interesa mladih u jednoj lokalnoj zajednici. Dakle prostor gdje će mladi moći naći zajedničke interese koje će onda kroz pojedine kanale poslati prema lokalnim vlastima. U isto vrijeme lokalne vlasti imaju jasno definiranog partnera unutar lokalne politike za mlade i razvoju lokalne zajednice.

Osnovna jedinica za aktivizam mladih i njihov angažman u društvu najčešće se u BiH naziva *omladinskom organizacijom*. Osim omladinskih organizacija i gore navedenih modela postoje i drugi oblici uključivanja mladih kao što su okrugli stolovi, debate, panel diskusije, konsultacije, radionice itd.

Podaci do kojih dolazimo iz istraživanja koje je proveo GTZ na području općine Gradačac nisu optimistični. Naime 47% ispitanika smatra da su mladi i njihove inicijative malo podržane od strane vlasti, 20% da su podržane dovoljno, a 21% da nimalo nisu podržani. 2,5% pitanih misli da sistem puno podržava mlade.

41% ispitanika smatra da mladi imaju malo mogućnosti da učestvuju u vlasti BiH, 15 % da imaju dovoljno mogućnosti, 34,5% ispitanika smatra da mladi nemaju ni malo mogućnosti da učestvuju u vlasti, a 3% ispitanih smatra da mladi imaju veoma mnogo mogućnosti da učestvuju u vlasti.

36% ispitanika smatra da mladi ni malo ne učestvuju u vlasti BiH, 44,5% da učestvuju malo, a 14% da učestvuju puno, u potpunosti ili dovoljno.

Kao što vidimo iz ovih podataka povjerenje mladih u vlast je veoma slabo ili nikakvo. Mladi su u Gradačcu nedovoljno zastupljeni u političkom životu. Nivo uključenosti mladih u političkom odlučivanju, ali i drugim odlučivanjima ne omogućuje im da kreiraju svoju budućnost. Mladi su praktično isključeni iz političkog rada. Postoji Komisija za mlade koja je tek formirana i rezultati njenog rada tek trebaju da se vide. Treba dopustiti mladima da sudjeluju u političkom životu, radu škola, mjesnih zajednica, udruženja tako da bi stekli iskustvo i povjerenje koje im je potrebno da bi u društvenom životu učinili korak naprijed. Tako je jedino moguće da mladi daju svoj doprinos stvaranju demokratskog i civilnog društva

4.2.2. Problemi mladih

1. Nepostojanje / nedostatak struktura za učešće mladih u društvu kao tijelo koje će zastupati jedinstvene interese ruralne i gradske omladine.
2. Nepostojanje budžeta za mlade otežava rad omladinskih udruženja.

4.2.3. Podjela problema po bitnosti i hitnosti njihova rješavanja

<u>vrlo hitno ali nebitno</u>	<u>vrlo hitno i vrlo bitno</u> <ol style="list-style-type: none">1. Nepostojanje / nedostatak struktura za učešće mladih u društvu kao tijelo koje će zastupati jedinstvene interese ruralne i gradske omladine.2. Nepostojanje budžeta za mlade otežava rad omladinskih udruženja
<u>nije ni hitno ni bitno</u>	<u>nije hitno ali je bitno</u>

4.3. INFORMISANJE

4.3.1. Analiza stanja

Mogućnost pravovremenog dobijanja, analize i korištenja informacija je u današnje vrijeme vrlo važna za mlade. Zahvaljujući informacijama pojedinac ili organizacija može da postigne veoma dobre rezultate u svom radu i da tako proširuje mogućnosti dostupne mladima ljudima. Pojam „informisanje mladih na lokalnom nivou“ označava da lokalne vlasti informišu redovno mlade ljude o svim temama koje su za njih interesantne. Danas je to moguće uraditi na različite načine, a problem koji se javlja kada su mladi nedovoljno i neblagovremeno informisani o dešavanjima koja su veoma bitni za njih.

Najveći problem, kada je u pitanju informisanje, jeste nedovoljna umreženost i povezanost mladih. Ona se očitava u tome što informacije, koje bi trebale biti dostupne svima, ostaju zatvorene u uskom krugu njihovih korisnika, odnosno onih koji su aktivni na nekim poljima. Iako se svi vidovi organizovanja mladih zasnivaju na dobronamjernim razlozima i želji za omasovljenjem, vrlo brzo dolazi do problema slabog protoka informacija. Jedan od razloga leži i u samim mladima, jer vrlo često i ne pokazuju nikakav interes za dobijanje informacija.

Iz istraživanja je vidljivo da je problem neinformisanosti mladih na području općine Gradačac rangiran na vrlo visokom mjestu, što je očit podatak da je potrebno učiniti određene korake da bi se riješio ovaj problem. Problem neinformisanosti je teško riješiti odmah i općina bi trebala da stalno radi na informisanju mladih. Iako je poduzela određene korake kao što je informisanje putem oglasnih tabli (info tački), zatim preko web stranica, letaka, radio emisija itd. Također imamo lokalne dopisnike štampanih medija kao i ustanovu Radio Gradačac koji sarđuju sa mladima, ali ipak ta saradnja nije dovoljna. Preduslovi dobre saradnje mladih i lokalne vlasti jeste uspostava protoka informacija i dijalog između mladih i lokalne vlasti.

4.3.2. Problemi mladih

1. Mladi nemaju dobar pristup informacijama o mogućnostima njihovog učešća u društvu i neformalnom obrazovanju.
2. Prilikom odabira daljeg školovanja (srednja škola, studij) mladi nemaju dovoljno informacija o mogućem izboru budućeg zanimanja.

4.3.3. Podjela problema po bitnosti i hitnosti njihovog rješavanja

<u>Vrlo hitno ali nebitno</u>	<u>Vrlo hitno i vrlo bitno</u> 1. Mladi nemaju dobar pristup informacijama o mogućnostima njihovog učešća u društvu i neformalnom obrazovanju.
<u>Nije ni hitno ni bitno</u>	<u>Nije hitno ali je bitno</u> 2. Prilikom odabira daljeg školovanja (srednja škola, studij) mladi nemaju dovoljno informacija o mogućem izboru budućeg zanimanja.

4. 4. Plan djelovanja

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja	Odgovorne osobe/institucije	Troškovi
U općini Gradačac ne postoji omladinski centar u kojem bi se mladi mogli okupljati i kreativno i organizovano provoditi slobodno vrijeme i neformalno edukovati.	Obezbjeden i adekvatno opremljen prostor za mlade u kojem će svi mladi općine Gradačac imati priliku za kreativno izražavanje i edukovanje.	- pokrenuti inicijativu za obezbjeđenje prostora za mlade	2008 pa do konačnog rješenja problema	Općinsko vijeće Gradačac, Komisija za mlade Gradačac i omladinska udruženja.	0,00
Ponuda neformalnog obrazovanja za mlade u općini Gradačac je veoma loša.	Mladi (10 %) su obučeni o temama o građanskom društvu, nevladinom sektoru, volonterizmu, omladinskom radu itd. Obučeni mladi se angažiraju i pokreću vlastite inicijative.	- organizovati jednogodišnju obuku za omladinske lidere - organizovati radionice / seminare na teme za koje mladi iskazuju interesovanje	2008 2009 2010 Kontinuirano sve tri godine, po potrebi	Omladinske organizacije, Referent za mlade, MZ	2008: 2000,00 2009: 1500,00 2010: 1000,00
Nedovoljan broj educiranih trenera otežava realizaciju neformalne edukacije.	Aktivnim mladima je omogućena dodatna edukacija, čime im se otvara i mogućnost honorarnog zaposlenja (kao treneri).	- edukovati trenere za neformalno obrazovanje mladih - organizovati obuku mladih za „Trening za trenere“ - izraditi program neformalnog obrazovanja za mlade	Maj 2008 Maj 2009 Maj 2010 2008	Omladinske organizacije i druge specijalizovane organizacije ili pojedinci u neformalnom obrazovanju; Referent za mlade	2008: 3000,00 2009: 2000,00 2010: 1000,00 0,00
Nepostojanje/ nedostatak Struktura za učešće mladih u društvu, kao tijelo koje će zastupati jedinstvene interese ruralne i gradske omladine.	Aktivni mladi koji aktivno učestvuju u društvenom životu lokalne zajednice – Pasivnost mladih, naročito u ruralnim sredinama je smanjena, a mladima je data mogućnost da aktivno učestvuju u društvenim tokovima.	- formirati SOM (Savjetodavni odbor mladih) - formirati LOV (Lokalno omlad. vijeće)	Januar 2008- decembar 2009	Općina Gradačac i omladinska udruženja ili neformalne grupe, MZ, Referent za mlade	2008: 1500,00 2009: 500,00

Nepostojanje budžeta za mlade otežava rad omladinskih udruženja i realizaciju planiranih aktivnosti mladih.	U opštinskom budžetu obezbjeđena su sredstva za realizacije planiranih aktivnosti u strategiji.	- osigurati sredstva za realizaciju strategije po budžetskim godinama	Novembar/ decembar 2007, oktobar 2008 oktobar 2009	Općinsko vijeće Gradačac i Komisija za mlade Gradačac, Odsjek za društvene djelatnosti	0,00
Mladi nemaju dobar pristup informacijama o mogućnostima njihovog učešća u društvu i neformalnom obrazovanju.	Otvaranjem info-deska mladima se otvara mogućnost pristupa svim relevantnim informa-cijama na jednom mjestu.	- opremiti info desk u prostorijama omladinske organizacije - edukovati i zaposliti osobu za rad na info desk-u	februar- septembar 2008	Općina Gradačac i omladinske organizacije	2008: 1500,00 2009: 1500,00 2010: 1500,00
Prilikom odabira daljeg školovanja (srednja škola, studij) mladi nemaju dovoljno informacija o mogućem izboru budućeg zanimanja.	Mladi se školuju za zanimanja za koja imaju sklonosti i sa kojima su konkurentniji na tržištu rada.	- pokrenuti inicijativu za otvaranje savjetovaništa za učenike i buduće studente - educirati osobu koja će savjetovati mlade pri odabiru zanimanja i pokrenuti rad Savjetovaništa	Proljeće 2008 2009 2010	Pedagoški zavod, Biro za zapošljavanje, Općina Gradačac Srednje škole, omladinske organizacije	2008: 2500,00 2009: 2000,00 2010: 2000,00

Troškovi po godinama:

Godina	Iznos
2008	10.500,00
2009	7.500,00
2010	5.500,00
ukupno:	23.500,00

V SAŽETAK

Popraviti položaj mladih u lokalnoj zajednici, tj. pružiti priliku mladima da razviju svoje potencijale i mogućnosti, da budu korisni članovi zajednice i uticati na smanjenje neprihvatljivih oblika ponašanja među mladima ne može se postići preko noći. Uz djelovanje svih institucionalnih mehanizama, ipak je realnost da nema dovoljno ni finansijskih ni ljudskih resursa za velike i brze promjene. Zbog toga je pristup ovom problemu kroz izradu Strategije za mlade način da se sistemski i planski rješavaju problemi i zadovoljavaju potrebe mladih.

Prva prijetnja njenom ostvarivanju može biti obezbjeđenje izvora finansiranja. Podrazumijeva se, da je osnovni izvor sredstava za njenu realizaciju Budžet općine Gradačac. Međutim, i za dosadašnju realizaciju aktivnosti i projekata mladih, postojale su mogućnosti finansiranja i od međunarodnih organizacija, privrednih subjekata, a nešto se realiziralo i uz samofinansiranje projekta.

Usvajanjem ovog dokumenta, mogućnosti finansiranja postaju izvjesnije, jer se radi o dokumentu zvanično prihvaćenom i verifikovanom, koji mladima i omladinskim organizacijam otvara put da apliciraju kod drugih donatora i brojnih evropskih fondova za ove namjene.

Do sada nisu postojali nikakvi oblici brige o mladima na državnom, federalnom ili kantonalnom nivou, izuzimajući Republiku Srpsku u kojoj od 2004. godine postoji Zakon o omladinskom organizovanju, ali se i na ovim nivoima vlasti rade dokumenti i uspostavljaju tijela za njihovu realizaciju, tako da je izvjesno očekivati i sredstva iz ovih izvora.

VI PREGLED TROŠKOVA PO GODINAMA I OBLASTIMA

P o d r u č j e d j e l o v a n j a	Iznos KM U 2008.	Iznos KM U 2009.	Iznos KM U 2010.	Ukupan iznos KM u oblasti
1. NEZAPOSLENOST I PODUZETNIŠTVO MLADIH	6.700,00	6.700,00	6.700,00	20.100,00
2. ZDRAVLJE I KULTURA ŽIVLJENJA	7.500,00	6.500,00	6.500,00	20.500,00
3.KVALITETNO SLOBODNO VRIJEME MLADIH	6.500,00	5.000,00	5.000,00	16.500,00
4.NEFORMALNO OBRAZOVANJE,UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVU I INFORMISANJE	10.500,00	7.500,00	5.500,00	23.500,00
UKUPNO PO GODINAMA	31.200	25.700	23.700	80.600

VII PROVODJENJE I MONITORING

Radi praćenja realizacije Strategije, tj. zacrtanih područja djelovanja i aktivnosti u njima predviđenih, neophodno je da se Tim za podršku sastaje periodično i po potrebi kako bi se sagledalo njeno provođenje u skladu sa planiranim ciljevima, rokovima i sredstvima. Strategija nije konačan dokument, ona se svakako treba periodično aktualizirati u skladu sa trenutnim potrebama ili novonastalim prilikama.

Sistem praćenja /monitoringa/ omogućuje svim uključenim stranama da se informiraju o napretku provođenja strategije.

Monitoring služi da ustanovi u kojoj mjeri i koliko uspješno Strategija doprinosi poboljšanju položaja mladih. Monitoringom se odgovara na dva ključna pitanja:

-Obećava li Strategija i realnost njenog provođenja da će se problemi mladih smanjiti. Je li ona još validna i provodi li se adekvatno?

-Slijede li Strategiju aktivnosti koje se provode.

Tehnike koje se mogu koristiti za monitoring su:

-anketiranje građana, naročito mladih

-prikupljanje statističkih podataka, od svih subjekata koji se bave mladima

-intervjuiranje ciljnih grupa

-održavanje okruglih stolova.

Zajedničkim djelovanjem svih uključenih ali i zainteresovanih strana Strategija za mlade može opravdati svoje postojanje, i biti primjer općinama u okruženju i partnerskim općinama kako se institucionalno i strateški planirano pristupa rješavanju jednog pitanja u lokalnoj zajednici - zadovoljavanja potreba mladih .

**Općinska služba za opću upravu
i društvene djelatnosti
Tim za podršku izradi Strategije za
mlade općine Gradačac**

VIII SADRŽAJ

I	UVOD.....	2
II	ANALIZA STANJA.....	3
III	PRISTUP RJEŠAVANJU PROBLEMA.....	4
IV	PLAN DJELOVANJA PO OBLASTIMA.....	6
	1. Zapošljavanje i poduzetništvo mladih.....	6
	2. Zdravlje mladih i kultura življenja.....	17
	3. Kvalitetno slobodno vrijeme mladih.....	23
	4. Neformalno obrazovanje, učeće mladih u društvu i informisanje.....	28
V	SAŽETAK	
VI	PREGLED TROŠKOVA PO GODINAMA I OBLASTIMA.....	35
VII	PROVODJENJE I MONITORING	36
VIII	SADRŽAJ.....	37